

A művelődéstörténet tanításának új színei

A NAT két műveltségterület esetében különösen „érdekelt” a művelődéstörténeti értékek megismertetésében. Az Ember és társadalom keretein belül a Történelem a kultúrhistoria csaknem valamennyi korszakát megidézi, e korok „ránk maradt emlékeit” igyekszik a tanulókhöz közel hozni. Emlékeken, bár súllyal, de nem kizárólag az építészetet érti. A Művészetek körében a stíluskorszakok vizsgálata közben a műfajok közötti „áthallást” szorgalmazza. Mindez komplex művelődéstörténeti vizsgálódást jelent, a követelmény és a módszer egyaránt az „Európai Örökség Osztályok” művészetpedagógiai mozgalom törekvéseit fedi le.

Az „Európai Örökség Osztályok” mozgalmat az Európa Tanács nagyvonalú támogatása fémjelzi. A kezdeményezők a franciák, akik a 80-as évek elején „Classes du patrimoine” néven léptek akciójukkal a művészetpedagógiai közvélemény elé. Az ET-ban az ügyel szakértői csoport foglalkozik, melynek ma már magyar tagja is van.

A mozgalom célja, gyakorlata

1992-ben, majd 1993-ban Budapesten francia és magyar szakemberek találkoztak, és szeminárium keretében ismerkedtek egymással és egymás munkájával. A franciák gazdag tapasztalatai mellett a magyar elképzelések körvonalai is kirajzóldtak. A vendégek felajánlották, hogy franciaországi helyszíneken bemutatják munkájukat, átadják tapasztalataikat.

Alábbiakban az út tapasztalatait írom le. Bár az utazás élményét semmi sem pótolja, a módszer elemeinek felvillantása segítheti a hazai hasonló törekvéseket, újabb színekkel kitölteni a hazai művészetpedagógia bővült mozgásterét.

Utunk első állomása Párizs volt. Francia kollégáink elmondták, hogy „örökségi osztályaik” egyik fontos programja a főváros történelmének, az „Ile de la Cité”-nek megismertetése, szinte óvodás kortól, mindig a gyerekek értelmi szintjének megfelelően. A Conciergerie patinás épületé-

ben tartott első előadáson fából készült, szétszedhető modellen mutatták be a város történetének kezdeteit. A középkori épületszerkezetek megértéséhez, a boltozatképzés rejtelmeinek szemléltetéséhez igen eredeti – és utunk során sok helyen, különböző kivitelben látott – modelleket használnak. Ezeket a gyerekek is szétszedhetik, összerakhatják, a gyakorlatban megtapasztalva a szerkezet erőjátékát.

Föld alatti ásásokat néztünk a Notre Dame előtti téren a római korból, tanulságosan azon az útvonalon haladva, amelyen a gyerekeket is vezetik. A kiállítás kanyargói, a feliratok elhelyezése és kivitele, a világítás, mind-mind a látnivalók átgon-dolt, okos értelmezését segítik.

Még építész hallgatóként, évtizedekkel ezelőtt lenyűgözött a Mont St. Michel. Akkor csak filmen láthattam. A valóság minden eddigi emlékemén túltett. Estefelé, az alkonyat aranyszínű napsütésében érkezünk meg a tengerből kiemelkedő, kúpalakú szigethez, amely csak a közép-korban volt valóban sziget, ma dagálykor csak egy épített keskeny földnyelven lehet megközelíteni. Mont St. Michel a középkori építészet – bizonyos értelemben a középkori életmód – kimeríthetetlen kincseit kínálja a látogatónak. A viszonylag szűk hely, az elzártság színvonalas együtttest eredményezett.

Nem csoda, hogy az „Örökségi osztályok” kedvenc helye ez, ahol a „genius loci”, a hely szelleme mindenkit megérint.

Bekapcsolódhattunk egy 12–14 éves tanulókat foglalkoztató programba (ez egyébként utunk során máshol is természetes lehetőség volt). A feladat: középkori kódexek iniciáléinak megfigyelése, részleteinek rajzolása, majd az elemek felhasználásával monogram tervezése. A kódexekről a gyerekek az irodalom- vagy történelemórán már tanultak, e foglalkozások ehhez az „érzelmi többletet” adják. A székesegyház egyik kápolnájában – a gyereklátogatókhoz hasonlóan – megtanultunk egy gregorián dallamot (a kottát előzőleg kiosztják a résztvevők között).

Innen délkeletre fekszik Le Mans, kisváros. Hatalmas, gótikus székesegyháza a francia középkori építészet remeke. A műemlékhez iskola és kőfaragó műhely is tartozik. 10–14 évesekkel tölthetünk el itt fél napot. Ők történelemből már „felkészültek”: tudták, hogy a templom mikor épült. A gótikus támpillér-támívboltozat összefüggése azonban új volt számukra. Beavatták a gyerekeket az építők szerkesztési titkaiba.

Délután, ugyancsak a székesegyházban, neves történész tartott számunkra rövid, szellemes előadást a középkori üvegablakok „olvasásáról”, azaz a megértéshez szükséges kódokról, ami az írástudatlan hívők okulásául szolgált. Ötletes, mai példákkal szemléltette, hogy a képregények, rajzfilmek szintén ilyen kódokkal építkeznek, mert ez a mai ember (gyerek) számára is könnyen érthető. Az ide látogató gyerekcsoportok hasonló foglalkozás részeseivé válnak.

Angers-ben az ugyancsak művészettörténeti jelentőségű gypajúzövés mesterségével ismerkedett hátrányos helyzetű gyerekek egy csoportja. A gyermekfoglalkoztató intézményben különös áhítattal foglalkoznak a szövessel, a 14. századi Apokalipszis-kárpitsorozat világhírű (magunk is megnéztük). A gyerekek maguk ösztönöztek bennünket a szövés tanulására, a „szép létrehozásának” pedagógiája itt is önmagáért beszélt.

Más műfaj pedagógiai műhelytitkaiba is betekinthettünk. Nem mindennapi pedagógiai bravúrból kaptunk ízelítőt: hogyan le-

het izgó-mozgó, zeneileg cseppet sem felkészült, nem is túlzottan érdeklődő gyerekekkel ritmikus „kíséretet” szolgáltatni egyetlen muzsikussal, régi pengetős hangszeren előadott játéka-hoz. Egyikük dobolt, másik cintányért ütögetett, volt kagylócsörgő és kereplő is a hangszeresek listáján. Igazi középkori vásári ricsaj támadt, a gyerekek felszabadultak voltak. Minket is bevontak a játékba, a végén majdnem táncra perdültünk.

A Loire-hoz közeli Fontevraud apátság több stílus jegyeit viseli, legnevezetesebb a 12. századból való, egyedülálló szerkezeti megoldású konyhaépülete. A teljes épületegyüttes áttekintése még szakember számára sem könnyű, ezért a programot gyerekek számára a közeli dombon kezdik, ahonnan a főbb épületrészek láthatók. A programhoz előre elkészített vázlatrajzok, homlokzat-vázlatok és tesztlapok tartoznak, melyek feldolgozása sorban, az épületegyüttes részletes megismerése során következik. Utunk során – hiszen mi is a gyerekek által bejárt sorrendet követtük – egy teremben érdekes foglalkozásra bukkantunk: a gyerekek lúdtollal írtak, kipróbálva, milyen finom vonalak húzhatók a régi íróeszközzel.

Utolsó állomásunk a Chambord kastély volt, ugyancsak a Loire mentén. Itt a gyerekeket egy hétre fogadják. Az épített és a természetes környezet viszonyával foglalkoznak. Első napon általános képet kapnak a kastélynak a környezetben elfoglalt helyéről: térképet vizsgálnak, hogyan fejlődött évszázadok alatt a terület, mi volt a feladata? A második napon az építészeti tér- és részletképzés kerül sorra, ehhez egy kb. 1:10 léptékű, asztalnagyságú famodell nyújt segítséget, amit szétszednek, összeraknak. (Nem érdektelen: a modell segítségével vak gyerekek számára is szerveznek programot.) A részletek aprólékos megfigyelése után a nap a tornyok, padlásteretek – és az onnan látható panoráma! – megismerésével ér véget. Harmadik napjuk a kastélyt övező erdővel kapcsolatos. Kisebbségi csoportokban bejárják a környéket. Növényeket tanulmányoznak, vadak nyomát kutatják. Egyik napon a 17. századi

társasági élettel foglalkoznak (mi éppen ezen a napon találkoztunk velük). Korabeli ruhákba öltöznek (tanáraikkal együtt), megjelennek a „király” előtt, aki vendégül látja őket. Érdekes volt, hogy a 15–16 éves fiatalok milyen személyiségváltozást mutatnak, ahogyan felöltik a régi viseletet. Másképpen mozognak, máshogyan szólnak egymáshoz. Meglepődtünk, mikor a nap végén elbúcsúztunk tőlük: a hosszúruhás kislányok sorba rendeződve térdet hajtottak, ahogy a maga korában illett. Még hangos, magyar nyelvű „vizontlátásra” is hangzott.

Ezt a mozgalom hazai „vizontlátására” is értelmezni szeretnénk.

A „honosítás” kezdeti lépéseit már megtettük. Néhány helyen (például Budapesten, Miskolcon, Edelényben) középiskolákban alakultak „örökség osztályok”. A hazai múzeumok gyermek közművelődési programjai is e mozgalom céljait is segítik megvalósítani (ezek külön írást érdemel-

nének), a *Múzeumi Híradó* rendszeresen tájékoztat róluk. Lassan évtizedes múltat tekint vissza a *Garabonciás* nevet viselő, történelmi kultúrát feltámasztó, terjesztő gyermekegyüttes, mely zenében, táncban, játékokban európai hagyományokat ápol. Az országszerte egyre gyarapodó városvédő egyesületek pedagógiai tevékenysége is hasonló igyekezetet sejtet. Talán a környezetvédelem is „nyithatna” erre a területre.

1996. elején megalakult – alapítói a leírt szeminárium résztvevői – a *Magyarországi Kulturális Örökség Osztályok Egyesülete*. (Címe: Budapest, Henger utca 2 – 1027) Sorai örvendetesen gyarapodnak, iskolák, múzeumok, művelődési házak csatlakoznak, vállalva a mozgalom hazai szervezését.

Az egyesület a hazai kezdeményezéseket kívánja összefogni, összehangolni, segíteni. Érdeklődőknek szívesen ad útbaigazítást.

Ágostházyiné Eördögh Éva

Helyreigazítás

1996/8. számunk Videoanyagok katalógusa c. mellékletéből sajnálatos módon kimaradtak a következő (dólt betűkkel szedett) adatok:

– XXIV. old. (Műemlékek I. kazetta)

6. A SÁROSPATAKI VÁR – 17 p

r.: Kútvolgyi Katalin, 1979

t.: *Megismerkedhetünk a vár történetével, mai állapotával, az egyes részek funkciójával.*

– XXV. old. (Műemlékek II. kazetta)

11. A VELEMÉRI SZENTHÁROMSÁG TEMPLOM – 17 p

r.: Olasz Ferenc

t.: A 13. sz. végén épült templomot mutatja be a film, a freskókra helyezve a fő hangsúlyt – magyarázó szöveg nélkül, zenei kísérettel.

– XXVIII. old.

ÓKORI MŰVÉSZET II. kazetta – 6082 (Ennek a 7. Kopt művészet előtt kellene lennie.)

XXXV. old. (Vár állott... II. kazetta)

Nándorfehérvár és Krasznahorka között kellene lennie:

VAJDAHUNYADVÁR – 18 p

– *jelenetek a Hunyadi család történetéből*

Az olvasók és a szerzők elnézését kérjük.

A szerkesztőség